

„protokolarnim ugladenostima i ceremonijama“, iako je, razumljivo, i sve to važno u svakodnevnim aktivnostima diplomate.

Prof. Dašić je ogroman sadržaj predstavio i interpretirao u osnovi hronološki i, kako je već rečeno, u okviru tri tematske celine koje predstavljaju i svojevrsnu periodizaciju. Pri tome su vremenski razdeli nejednaki po obuhvatu vremena – najduži u prvoj „staroj diplomatiji“, a najkraći u trećoj „modernoj diplomatiji“. Obrnuto ovome je dužina izlaganja i tumačenja – najkraća u prvoj (str. 41–104), a najduža u trećoj (str. 243–495), što je opravdano s obzirom na rast diplomatije i stepen njenog organizovanja i institucionalizovanja u savremenosti kao osnovni kriterij u sistematizovanju kontinuiranog razmatranja. Obrada mnoštva tema i problema je po omeru obima uglavnom dobro izbalansirana, s tim što stepen

obrade nije uvek ujednačen. Ponegde je sveden samo na činjenično registrovanje bez posebnih objašnjenja i komentara, što je i razumljivo s obzirom na voluminoznost autorovog zahvata. Može se, isto tako, primetiti da u celini teksta nije uvek u dovoljnoj meri razlučeno i naglašeno ono što je relevantno za osnovni predmet razmatranja i naslov knjige u odnosu na ukupnu političku istoriju kao kontekstualni okvir „priče o diplomatiji“.

Ove osnovne, kao i druge moguće primebde, niukoliko ne dovode u pitanje već izrečeni opšti pozitivan sud o rezultatu ogromnog rada prof. Davida Dašića uloženog u ovo njegovo delo. Uz istinsku impresioniranost trudom i entuzijazmom autora da sam iznese jedan ovakav pothvat, svesrdno preporučujem knjigu pažnji zainteresovanog čitateljstva.

Čedomir ŠTRBAC

**Brano Miljuš i Dragan Đukanović, DOBROSUSEDSKI ODNOSI
U SVETLU SRPSKO-BOSANSKOHERCEGOVAČKOG PITANJA,**
Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2011, str. 284

Kraj XX veka donosi velike promene na geopolitičkoj karti sveta. Dolazi do kraha socijalizma, raspadaju se socijalističke države (SSSR, Čehoslovačka), dve Nemačke se ujedinjuju. Socijalistička federativna Republika Jugoslavija se raspada na 5 novih država. Na područjima novonastalih država, Hrvatske i Bosne i Hercegovine besne građanski ratovi. Srbija se

suočava sa enormnom inflacijom, sankcijama, unutrašnjim problemima. Knjiga *Dobro-susedski odnosi u svetlu srpsko-bosanskohercegovačkog pitanja* autora Brane Miljuša i Dragana Đukanovića ima za cilj sagledavanje današnjih odnosa Srbije sa zemljama u regionu, sa posebnim osvrtom na Bosnu i Hercegovinu i Hrvatsku.

U uvodnom delu knjige, autori nas upoznaju sa stanjem u kome se nalazi današnja Srbija. Ekonomska situacija je teška: nezaposlenost je visoka i dalje se povećava, spoljni dug iznosi oko 33 milijarde dolara, izvoz je skroman, strane investicije opadaju. Poseban problem predstavlja pokrajina Kosovo i Metohija, i njena samoproglašena nezavisnost. Odnosi sa Crnom Gorom su specifični nakon referenduma 2006. godine i odvajanja Crne Gore kao samostalne države.

Odnosi sa Hrvatskom su se poboljšali zahvaljujući saradnji predsednika Tadića i Josipovića. Dve države su potpisale brojne sporazume iz oblasti pravosuđa i odbrane. Razvoj dobrih odnosa koče međusobne tužbe pred međunarodnim sudom pravde u Hagu, nerešeno granično pitanje u oblasti Podunavlja, povratak Srba u Hrvatsku, kao i žalbe sprskih biznismena u vezi sa lošim statusom srpskih investicija u Hrvatskoj.

Autori sa posebnom pažnjom obrađuju položaj Bosne i Hercegovine njen odnos sa Srbijom. Savremena Bosna i Hercegovina je formirana Dejtonskim sporazumom 1995. godine. Prema odredbama sporazuma, Bosna i Hercegovina je podeljena na dva entiteta: Federaciju BiH i Republiku Srpsku. Ima tri konstitutivna naroda: Srbe, Hrvate i Muslimane. Predstavnici hrvatskog naroda su doneli *Kreševsku deklaraciju* 2007. godine, kojom zahtevaju treći, hrvatski entitet i smatraju da postojeći Ustav diskriminiše Hrvate kao konstitutivni narod. Tu je i „aprilski paket” amandmana na Ustav Bosne i

Hercegovine iz 2006. godine. Nakon tragičnog rata, odnosi Srbije i Bosne i Hercegovine se normalizuju 2001. godine. Za Srbiju je posebno važan entitet Republike Srpske, sa kojim je zaključila brojne sporazume, a organi Bosne i Hercegovine su često otvarali pitanje njihove legalnosti sa stanovišta Ustava Bosne i Hercegovine. Bolje odnose Srbije i Bosne i Hercegovine u ovom momentu koče nedefinisane granice u Srednjem i Gornjem Podrinju, kao i pitanje predratne imovine preduzeća iz obe države.

Pored komplikovih međusobnih odnosa i loše ekonomske situacije, zemlje regiona imaju zajednički cilj: članstvo u Evropskoj uniji. Autori deo svog izlaganja posvećuju razvoju ideje o ujedinjenju Evrope i istorijatu Evropske unije. Za članstvo u Evropskoj uniji treba ispuniti određene uslove; pre svega, zahteva se vladavina prava, zaštita ljudskih prava, stabilne demokratske institucije, funkcionalna tržišna ekonomija, sposobnost da se preuzmu obaveze koje nosi članstvo. Za zemlje Zapadnog Balkana se traže i dodatni uslovi: poštovanje Dejtonskog sporazuma, razvijanje međusobne saradnje, saradnja sa Haškim tribunalom. Značajni koraci ka međusobnoj saradnji i približavanju Uniji su: samiti šefova država i vlada u Zagrebu 2000. godine i Solunu 2003. godine; Regionalni savet za saradnju; CEFTA, kao i potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Od zemalja regiona, Hrvatska je postigla najviše uspeha u integraciji, i od početka 2013. godine će biti punopravna članica Evropske unije.

Autori smatraju da članstvo u Evropskoj uniji može poslužiti kao osnov saradnje država regiona. „Sve zemlje Zapadnog Balkana imaju demokratskim izborima izabrana državna rukovodstva, koja su proklamovala isti politički cilj – uključivanje u EU. Kako se približavanje tom cilju bude izvesnije ostvarivalo, tako će postepeno biti isključeni mogući sukobi.” Kroz celokupnu knjigu se prožima ideja dobrosusedskih odnosa. Dobrosusedski odnosi su deo međunarodnih odnosa, ali i veliki deo spoljne politike države. Navodeći primere iz prošlosti Srbije, autori nam pokazuju kako mudre političke odluke i kvalitetni dobro-susedski odnosi mogu da dovedu do dobrog rezultata, jer kao sto reče Bizmark: „politika nije nauka, nego I umetnost.” Ključna reč za

dobrosusedske odnose je interes. Na političarima regiona je da budu umetnici diplomatije i da zajedničkim naporima i razvijanjem dobrosusedstva ostvaruju svoje interese i dovedu balkanski region do konačnog prosperiteta.

Dobrosusedski odnosi u svetlu srpsko-bosanskohercegovačkog pitanja čitaoca na veoma dobar način upoznaje sa zbivanjima u regionu i mogućnostima daljeg razvoja i saradnje. Sadrži obilje informacija i priloge brojnih sporazuma. Verovatno od želje da čitaoce što bolje upoznaju sa situacijom u regionu, autori na par mesta u knjizi pišu o stvarima koje su već ranije rekli. I uz ovu malu zamerku, Ovo je svakako knjiga koju vredi pročitati u cilju razumevanja aktuelne političke situacije u regionu.

Jelica GORDANIĆ